

Alojz Volavšek: *Moje božje žival'ce*

Na pokošeni travi je bilo zgodaj zjutraj še polno rose, ko sva z bratom Ivanom bosa stopala po senožeti. Bil je junij – čas senene košnje. Pred nama so bili v vrsti kosci, ki so z ročnimi kosami kosili travo, ko pa sem se ozrl nazaj, sem videl pokošene redi, ki so bile vijugasto razporejene po hribu.

Naj si je bil vonj po pokošeni travi še tako prijeten, pogled na pisane travnike več kot čudovit in je smeh koscev odmeval daleč naokoli, naju z Ivanom to ni zanimalo. V rokah sva nosila vsak svojo papirnato škatlico, pozorno oprezala po tleh in odmikala kupe trave. Iskala sva čmrlje. Ko je kateri od koscev naletel na čmrlje, ki so bili v travi, pokriti z mahom, naju je poklical in brž sva prihitela do njega. Ko sva zagledala čmrljevo gnezdo, sva celega previdno položila v škatlico in jo zaprla. Star sem bil sedem let in čmrljev nisem želel poškodovati ali uničiti. Vedno, ko sem gledal svojega botra, kako je čebelaril, sem si tudi jaz želel imeti svoje čebelice. Želel sem skrbeti zanje, a ker sem bil premajhen, botru ni bilo po volji, da sem se smukal okoli njegovega čebelnjaka, zato sem si moral poiskati svoje »čebelice«. Ko sva čmrlje spravila v škatlico, sva jih skrbno zavarovala, da jih ne bi našli ptiči. Škatlico sva pustila na travniku in hodila opazovat čmrlje. Večkrat sva jo odprla in s travnato slamico posrkala medicino iz njihovega satja. Čmrljev je bilo več vrst, vendar niso bili napadalni in tako sva lahko z lahkoto ukradla njihov med. V času moje mladosti je bilo iskanje čmrljevih gnezd za nekatere otroke zelo zanimivo. To je bil začetek moje prve ljubezni do čebelic, ki so jih v mojem ranem otroštvu nadomeščali še čmrlji.

Botrov čebeljak je bil nedaleč stran od naše hiše. Bil je lesen in je imel okoli osemdeset panjev. Bili so ročno poslikani z raznimi motivi, ki so prikazovali pokrajino, vsakdanje življenje in znane motive panjskih končnic. Na vogalu čebelnjaka je stal iz debla izrezan medved. Tudi v njem so bile čebele, ki so letale ven in noter skozi medvedov gobec. V poletnih mesecih so čebele na večer posedle na medvedov gobec in v grozdu visele dol. Večkrat, ko sem šel mimo botrovega čebelnjaka, bolj je raslo moje zanimanje do čebel. Moj boter Vinko Drobnič je bil spoštovan in napreden kmet v Virštanju in spoznal se je na kmetovanje, vinogradništvo, sadjarstvo in čebelarstvo, bil je tudi član v šolskem svetu in v pomembnih društvih v kraju. Ker sem že zelo zgodaj izgubil svoje starše, sem z bratoma in sestro živel pri njemu. Takoj je opazil, da me veseli čebelarstvo in me je vedno hotel imeti ob sebi, ko je čebelaril. To je bilo največkrat ob nedeljah popoldne. Ko sem vstopil v čebeljak, me je omamil prijeten vonj po medu. Začutil

sem spokojnost in od sreče mi je zaigralo srce. O čebelah mi boter ni veliko razlagal, vendar sem ga skrbno opazoval pri njegovem delu in se učil. Vedno sem mu pomagal iskati matice in moral sem dimiti z ročnim kadilnikom, v katerem je bila lesna goba. Na ta način sem umirjal čebele. Včasih so čebele botra močno napikale, ker ni nikoli nosil zaščitne kape ali rokavic. Takrat je postal malo bolj nervozen in tudi jaz sem se počasi ritensko umikal nazaj in si v takih primerih najbolj želel, da čim prej končava z delom. »Kaj se jih bojiš?« je po čebelnjaku zadonel botrov glas, da sem kar poskočil in na videz pogumno stopil naprej.

Dober zgled srčnega čebelarja mi je dajal tudi stric Janez Žekar, ki je živel v majhnem zaselku Zavrečnica v krajevni skupnosti Loka pri Žusmu. Od Virštanja do njegove hiše je bilo približno uro hoda. Zelo rad sem ga šel obiskat. Stric Janez je bil dobričina, ki ne bi nikomur storil nič žalega. Pred hišo je imel majhen čebelnjak, ki ga je naredil sam. Stric Janez čebel ni imel za to, da bi mu nosile med – kje pa, to bi bil zanj prevelik greh. Čebele je imel le za to, da jim je dal zavetje in da so opráševale sadno drevje. »To so božje žival'ce,« je večkrat ponavljal. Včasih se mu je zgodilo, da so mu umrle, ampak vedno znova je poskrbel za nove. Ko sem nekega dne prišel k njemu in so čebelice zaradi nečesa umrle, se je pridušal, da jih sedaj res ne bo več imel. To me je razžalostilo in upal sem, da si bo stric premislil. In res – ko sem ga zopet obiskal naslednjič, je bil njegov panj spet poln. »Stric Janez, ste ja rekli, da ne boste več imeli čebel,« sem ga podražil. »Veš, Lojzek, kako je bilo – res je, nisem hotel več imeti čebelic. Sem pa zadnjič pustil panj odprt in potem so čebelice kar same priletele notri. Vidiš, še sam Bog hoče, da jih imam,« se je nasmehnil stric Janez in z ljubeznijo pobožal panj.

Kadar smo točili med, je bil to lep in velik dogodek, a hkrati tudi naporno delo. Treba je bilo pomagati v čebelnjaku in to delo je poleg botra opravljal brat France, ki je bil starejši od mene. Iz panjev je jemal satje, ometal čebele in satje zlagal na kozico. Drugi so satje odnašali v klet, kjer smo točili med. Sestra Micka je po navadi z vilicami odpirala satovje, jaz pa sem vrtel leseno točilo. Za tiste čase je bilo zelo moderno. Med smo točili dvakrat na leto, količina pa je bila odvisna od letine. Otroci smo se točenja medu zelo veselili, ker smo lahko ostanke satovja žvečili kot žvečilni gumi. Temu smo pravili »čikeci«. Ker ni bilo bonbonov, je bila to za otroke prava poslastica. Boter je bil lastnik čebelnjaka tudi na Kristan vrhu, ki je bil dober kilometer oddaljen od Virštanja. Tam je imel dvanajst panjev. Kadar smo točili med na Kristan vrhu, smo se tja odpravili z volovsko vprego in na voz naložili vso opremo in tudi tam točili med celi dan. Po takem delu smo bili vsi zelo utrujeni.

Leta so tekla in potrebno je bilo iti v vojsko. Vojsko sem služil 18 mesecev, po odsluženem roku pa sem se vrnil v Virštanj. Kamorkoli sem šel, sem v srcu nosil moje čebelice. Želja po

svojem zaslužku me je pri dvajsetih letih odpeljala iz Virštanja v Ljubljano, kjer sem se zaposlil. Kljub temu da sem živel v mestu, hodil v službo in si ustvaril družino, čebelic nisem mogel pozabiti. Večkrat sem obiskal botra in vedno sva se pogovarjala o čebelah. Nekoč sem ga vprašal: »Boter, če bi jaz kje našel kakšen roj, bi ga lahko vzel?« »Mejdun, če ga pa sam najdeš, je pa lahko tvoj!« mi je obljubil boter. Sprehodil sem se po njegovem vinogradu, saj sem vedel, da se roj rad usede na trto. Kmalu sem zagledal ogromen roj čebel. Boter je bil takrat že starejši in mislim, da ne bi mogel prehoditi celega svojega vinograda, zato roja zagotovo ne bi našel. Veselo sem mu tekel povedat, da sem našel roj. Boter je bil mož beseda in mi je roj tudi izročil. To so bile moje prve lastne čebele. Ker sva z ženo v Ljubljani živela v stanovanju, sem jih odpeljal k ženinim staršem na kmetijo v Gorici pri Slivnici. Tudi ženin oče je bil navdušen nad njimi, čeprav sam ni nikoli čebelaril. Vedno jih je hodil opazovat in ob tem je govoril: »Saj nič ne pikajo, samo ne smeš se jih otepati.« Sam pa je večkrat hodil z oteklimi očmi ali nosom okrog gospodarskega poslopja. Tudi pri sorodnikih v Ljubljani se je razvedelo, kako rad imam čebele, zato sem en panj s čebelami pripeljal iz Ljubljane. Tetin mož Jože Gričar mi je povedal, kje je roj, ki je od nekod priletel, in prav tako sem ga peljal k tastu. Vendar je bil ta roj vedno bolj napadalen kot pa rod Drobničevih čebel.

Ko sva se z ženo preselila iz Ljubljane v Gorico pri Slivnici, je vzporedno s hišo rasel tudi čebelnjak. Nedaleč stran od hiše sem postavil čebelnjak in panje pobarval z različnimi barvami. Takoj sem se včlanil tudi v Čebelarско društvo Slivnica pri Celju. Moj najbližji sosed je bil Karel Novak, sicer že zelo ostarel možak, ki pa mi je dal veliko dragocenih napotkov, saj je bil celo življenje čebelar s srcem in dušo. Kadarkoli je točil med, je povabil vsakega soseda in mu dal majhen kozarček medu. Od selitve naprej se nepretrgoma ljubiteljsko ukvarjam s čebelarjenjem.

Mi je pa zelo hudo, ker so čebele vedno bolj ogrožene, pestijo jih razne bolezni, ki jih včasih ni bilo, in njihov življenjski prostor se nenehno zmanjšuje zaradi intenzivnega kmetijstva in uporabe kemičnih pripravkov. Kmetje travnikov ne kosijo več z ročnimi kosami, travniki niso več tako cvetoči, kot so bili včasih, namesto vriska in smeha koscev na travnikih slišiš le traktorje, ki gor in dol hitijo z veliko hitrostjo, čebele in druge žuželke pa ne morejo uiti dolgim traktorskim kosilnicam. Zato na travnikih tudi ne najdeš več čmrljevih gnezd. Z zaskrbljenostjo gledam v prihodnost in se sprašujem, če bo čebela res izumrla. Če bo, bomo tudi ljudje.

Ko se zjutraj zbudim in dvignem rolete, moj pogled skozi okno spalnice najprej poboža čebelnjak. Ne mine dan, da ne postojim pred njim, večkrat pa tudi vstopim vanj. *Kako lepo mi zašumijo, kako lepo mi zadišijo, a v srcu mi spomin na mlade dni budijo ...* Ansambel Lojzeta

Slaka ne bi mogel lepše opisati občutij, ki me prevzamejo, ko opazujem svoje čebele, kako pridno oprahujejo sadno drevje okoli moje hiše, ki potem v jeseni bogato obrodi, ko se s spoštovanjem dotikam polnih satnic in ko na domačem kruhu okušam sladek in okusen med. *Moje božje žival'ce*, kaj vse zmorejo. Za svoja leta – letos jih štejem že 79 – sem še krepak in zdrav in ljubezen do mojih čebelic je z vsakim letom večja. Veseli me, da se s čebelarjenjem ukvarja tudi moj sin in kdo ve, morda bo tradicijo čebelarjenja nadaljeval še kdo od vnukov ali pravnukov.